Fikonträd

Ficus carica

I korthet

- *Ficus carica* – mullbärsväxter (Moraceae).
- Kommer från Västasien och östra Medelhavsområdet; en av världens äldsta kulturväxter.
- Lövfällande träd med stora, flikiga blad och slät, silvergrå bark.
- Ute i sol från mitten av maj; på vintern kallt och frostfritt vid cirka 2–10 °C.
- De mycket små fröna sås ovanpå odlingsmediet och gror vid cirka 20–25 °C efter 3–6 veckor.
- Mjölksaften irriterar huden, särskilt i solljus; växten räknas som giftig för hundar, katter och hästar.
- Ätbara fikon ska du inte räkna med från fröplantor i vårt klimat.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av fikonträd har du grunden till ett lövträd med karakteristiska, flikiga blad och slät, silvergrå bark som du själv formar från den första groddplantan. De små fröna gror i ljus och värme, oftast efter 3–6 veckor. Fikon växer villigt, och redan den första sommaren kan du börja beskära. Fikon är inte målet: Fröplantor ger sällan ätbara frukter i vårt klimat.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Fikonträd (*Ficus carica*), även kallat fikon, är ett lövfällande träd i familjen mullbärsväxter. Det kommer från Västasien och östra Medelhavsområdet och är en av världens äldsta kulturväxter: Fynd från Jordandalen visar att människor odlade fikonträd för mer än 11 000 år sedan – före säden. I dag växer det vilt och förvildat i hela Medelhavsområdet och blir normalt 3–10 meter högt. Bladen är stora, sträva och handflikiga, och barken är slät och silvergrå. Fikonets ”frukt” är egentligen en sluten blomställning, som i naturen pollineras av en liten fikonstekel; den lever inte i Nordeuropa. Fröplantor är inte sortäkta: En del blir hanträd med små, oätliga frukter, och många andra sätter bara frukt med fikonstekelns hjälp. Som bonsai odlas fikon för den kraftiga stammen, den ljusa barken och de karakteristiska bladen, som blir mindre med beskärningen. Mjölksaften irriterar huden och kan ge utslag i solljus, och växten räknas som giftig för hundar, katter och hästar.

Förökning

Fikonfrön är mycket små och har ingen vila. Strö dem tunt ovanpå fuktig såjord eller kokossåmull, tryck lätt och täck dem högst med ett tunt lager – de gror bäst i ljus. Lägg glas eller plastfolie över såbrättet så att luften hålls fuktig, och ställ det ljust men inte i direkt sol vid cirka 20–25 °C; värme underifrån påskyndar groningen. Håll odlingsmediet jämnt fuktigt men inte blött. Fröna gror oftast efter 3–6 veckor, enstaka senare, och inte alla frön gror. När groddplantorna har fått 2–4 riktiga blad skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Fikonträdet vill stå ljust och varmt. Från mitten av maj, när det inte längre finns risk för nattfrost, står det bäst ute på en solig, skyddad plats. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid sol och utomhusväder. I skugga blir skotten långa och bladen stora.

Vattning och näringsämnen

Fikonträdet behöver mycket vatten på sommaren: Håll odlingsmediet jämnt fuktigt och vattna så snart ytan börjar torka – torkar det ut hänger bladen slappt. Undvik stående vatten. Från april till september ges flytande bonsainäring varannan till var tredje vecka. Efter lövfällningen vattnas bara lite.

Odlingsmedium

Färdig bonsaijord är en bra grund; fikon tål kalk. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vartannat år på våren, äldre träd vart tredje till vart fjärde år; samtidigt kan rötterna beskäras.

Beskärning

Fikonträdet tål beskärning bra och skjuter villigt nya skott. Låt nya skott bilda 5–8 blad och skär sedan tillbaka dem till 2–3 blad. Mycket stora blad kan klippas av utan att det skadar trädet. Större snitt görs bäst i slutet av vintern, innan knopparna slår ut. Använd handskar – mjölksaften irriterar huden.

Övervintring

Fikonträdet är lövfällande och behöver en sval viloperiod. Äldre träd tål en del frost och kan stå ute på skyddade platser i trädgården, men i en skål är rötterna mycket mer utsatta, och unga plantor är känsligare. Låt trädet stå ute på hösten så länge det högst är lätt nattfrost – kylan skickar det i vila, och bladen faller. Innan det fryser på allvar flyttas det till en kall, frostfri plats vid ca 2–10 °C, t.ex. ett ouppvärmt rum, en kall källare eller ett frostfritt garage; när bladen har fallit behöver trädet inget ljus. Vattna sparsamt så att odlingsmediet inte torkar ut helt, och ge ingen näring. När knopparna börjar svälla på våren ska trädet stå ljust igen, och från mitten av maj kan det komma ut.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt sådmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.